

Factors Affecting the Indebtedness of Savings Cooperative Members: A Case Study of Bangkok Savings Cooperative

Punjapong Thongsai^{1*} and Siwapong Dheera-aumpon²

¹ Master's degree student, Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Associate Professor, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Punjapong.t@ku.th

ABSTRACT

This study aimed to analyze the factors affecting debt incurrence among members of the Bangkok Metropolitan Administration Savings Cooperative Limited. The analysis was conducted in two dimensions: the decision to incur debt and the level of outstanding debt. It covered demographic, socioeconomic, behavioral, attitudinal, and financial-literacy factors. Data were collected from a sample of 400 respondents through a questionnaire and analyzed using descriptive and inferential statistics. Hypotheses were tested using a binary probit model and an ordered probit model. The results revealed that income level was the most influential factor, exerting a statistically significant positive effect on both the decision to incur debt and the level of outstanding debt, consistent with the Permanent Income Hypothesis and the Life-Cycle Theory. Financial literacy and postgraduate education significantly reduced the probability of incurring debt at the 0.05 significance level, while sound financial-planning behavior had a significant negative effect on the decision to incur debt at the 0.10 significance level. Materialism and the number of dependents had statistically significant positive effects on the level of outstanding debt at the 0.05 and 0.10 significance levels, respectively, but had no significant effect on the decision to incur debt. Gender, marital status, employee category, and spending behavior were not statistically significant in either dimension. The average marginal effects indicated that a one-category increase in income increased the probability of debt incurrence by an average of 8.04 percentage points, whereas a one-unit improvement in financial-planning behavior reduced it by 5.45 percentage points. In addition, the sample's mean financial-literacy score was only 2.50 out of 6, reflecting a clear gap in basic financial knowledge. The findings suggest that long-term debt reduction among cooperative members requires the systematic promotion of financial literacy, the consideration of behavioral criteria in credit assessment, and the provision of advisory services aligned with members' life stages and family responsibilities.

Keywords: Indebtedness, Financial Literacy, Savings Cooperative, Probit Model, Household Debt

ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร

ปัญจพงศ์ ทองใส^{1*} และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน²

¹ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² รองศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Punjapong.t@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ กรุงเทพมหานคร จำกัด โดยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 มิติ คือ การตัดสินใจก่อหนี้ และระดับปริมาณหนี้สินคงค้าง ครอบคลุมปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจสังคม พฤติกรรม ทักษะ และความรู้ทางการเงิน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ผ่านแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานด้วยแบบจำลองโพรบิตแบบทวิ และแบบจำลองโพรบิตแบบเรียงลำดับ ผลการศึกษาพบว่า ระดับรายได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด และมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจก่อหนี้และระดับปริมาณหนี้สิน สอดคล้องกับสมมติฐานรายได้ถาวรและทฤษฎีวงจรชีวิต ความรู้ทางการเงินและ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีผลในการลดความน่าจะเป็นในการก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่พฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดี มีผลเชิงลบต่อการตัดสินใจก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ค่านิยมวัตถุนิยมและจำนวนบุคคลในอุปการะมีผลเชิงบวกต่อระดับปริมาณหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ แต่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ ส่วนปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส ประเภทบุคลากร และพฤติกรรมการใช้จ่าย ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองมิติ โดยผลกระทบส่วนเพิ่มเฉลี่ย (Average Marginal Effects) พบว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น 1 ระดับ เพิ่มโอกาสการตัดสินใจก่อหนี้ เฉลี่ยร้อยละ 8.04 ขณะที่พฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดีขึ้น 1 หน่วย ลดโอกาสการก่อหนี้ร้อยละ 5.45 นอกจากนี้ คะแนนความรู้ทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.50 จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน สะท้อนช่องว่างความรู้พื้นฐานทางการเงินที่ชัดเจน ข้อค้นพบดังกล่าวบ่งชี้ว่าการลดภาระหนี้สินของสมาชิกในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมความรู้ทางการเงินอย่างเป็นระบบ การพิจารณาเกณฑ์สินเชื่อเชิงพฤติกรรม และการให้คำปรึกษาที่สอดคล้องกับช่วงวัยและภาระครอบครัวของสมาชิก

คำสำคัญ: การก่อหนี้, ความรู้ทางการเงิน, สหกรณ์ออมทรัพย์, แบบจำลองโพรบิต, หนี้ครัวเรือน

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในระดับที่น่ากังวลอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2568) ระบุว่า ยอดคงค้างหนี้ครัวเรือนไทยมีมูลค่าสูงถึง 16.35 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 87.5 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ระดับหนี้สินที่สูงดังกล่าวไม่เพียงบั่นทอนกำลังซื้อของภาคครัวเรือน แต่ยังส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินในภาพรวม เมื่อพิจารณาในมิติลักษณะของการก่อหนี้ พบว่า สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ไม่มีหลักประกัน โดยเฉพาะสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อบัตรเครดิต มีสัดส่วนสูงเมื่อเทียบกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568) ซึ่งสะท้อนถึงการกู้ยืมที่ไม่สร้างรายได้ในอนาคตและมีต้นทุนดอกเบี้ยสูง ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับ สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry (1949) ที่อธิบายว่า พฤติกรรมการบริโภค และการก่อหนี้ของบุคคลได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการเปรียบเทียบสถานะทางสังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตกับกลุ่มอ้างอิง ความต้องการรักษาภาพลักษณ์ให้ทัดเทียมผู้อื่นจึงผลักดันให้เกิดการใช้จ่ายที่สูงเกินขีดความสามารถทางรายได้

ที่แท้จริง โดยเลือกใช้สินเชื่อเป็นเครื่องมือหลักในการรักษาระดับการบริโภค และส่งผลให้ภาระหนี้สินสะสมเพิ่มสูงขึ้นในระดับมหภาคในที่สุด

ภายใต้สภาวะการณ์หนี้ครัวเรือนที่กล่าวมา สหกรณ์ออมทรัพย์ได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งสินเชื่อขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของประเทศ ด้วยมูลค่าเงินให้กู้ยืมสูงถึง 2.43 ล้านล้านบาท รองจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (ไทยพีบีเอส, 2568) พฤติกรรมการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์จึงเชื่อมโยงกับเสถียรภาพทางการเงินของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกหลักที่เป็นข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ ซึ่งแม้จะมีข้อได้เปรียบด้านความมั่นคงในอาชีพการงาน แต่กลับมีแรงจูงใจและพฤติกรรมการก่อหนี้ที่จำเพาะเจาะจง เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนน้อยกว่า สามารถกู้ยืมได้สะดวกในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และมีระบบหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้โดยอัตโนมัติ พฤติกรรมที่ปรากฏนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีวงจรชีวิต ของ Modigliani and Brumberg (1954) ที่ชี้ว่า บุคคลที่รับรู้ว่าตนเองมีรายได้ในอนาคตที่มั่นคงและแน่นอน ย่อมมีแนวโน้มที่จะยอมรับการก่อหนี้ในปัจจุบันเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตหรือการบริโภคได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม กลไกการหักชำระหนี้อัตโนมัติมีลักษณะสองด้าน กล่าวคือ ด้านหนึ่งช่วยลดความเสี่ยงด้านการผิดนัดชำระหนี้แก่สถาบันการเงิน แต่อีกด้านหนึ่งอาจทำให้ผู้กู้ประเมินภาระหนี้ของตนต่ำกว่าความเป็นจริง อันเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความเปราะบางทางการเงินในระยะยาวหากขาดการวางแผนที่รัดกุม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด เป็นกรณีศึกษาสำคัญ เนื่องจากจัดเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่ทั้งในเชิงจำนวนสมาชิกและมูลค่าสินทรัพย์และทุนดำเนินงาน (สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด, 2568) โดยมีสมาชิกมากกว่า 47,227 ราย และมีโครงสร้างสมาชิกที่น่าสนใจจากความหลากหลายของบุคลากรสองกลุ่มหลัก คือ กลุ่มข้าราชการและกลุ่มลูกจ้าง ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้งในด้านสถานภาพการจ้างงาน ระดับความมั่นคงของรายได้ รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนเชิงพาณิชย์ ความแตกต่างเชิงโครงสร้างของสมาชิกทั้งสองกลุ่มนี้จึงเอื้อต่อการวิเคราะห์เชิงลึกถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม พฤติกรรม และความรู้ทางการเงิน ที่มีต่อการตัดสินใจก่อหนี้และระดับปริมาณหนี้ของสมาชิก โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ทั้งสองมิติดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมและรอบด้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมวินัยทางการเงิน การบริหารจัดการหนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนากระบวนการของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ในประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีหนี้หรือปริมาณหนี้เพียงมิติเดียว และมักใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นหรือสถิติเชิงพรรณนา อีกทั้งจำกัดขอบเขตอยู่ในสหกรณ์เฉพาะกลุ่มอาชีพ เช่น ครูหรือทหาร ทำให้ยังขาดความเข้าใจว่าปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้กับปัจจัยที่กำหนดระดับปริมาณหนี้ อาจแตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งอุดช่องว่างดังกล่าว โดยวิเคราะห์การก่อหนี้ทั้งสองมิติไปพร้อมกันด้วยแบบจำลองโพรบิตแบบทวิและแบบเรียงลำดับ ในสหกรณ์ที่มีสมาชิกหลากหลายประเภทบุคลากร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรม ทักษะ และความรู้ทางการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยกลุ่มเดียวกันที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สินคงค้างของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

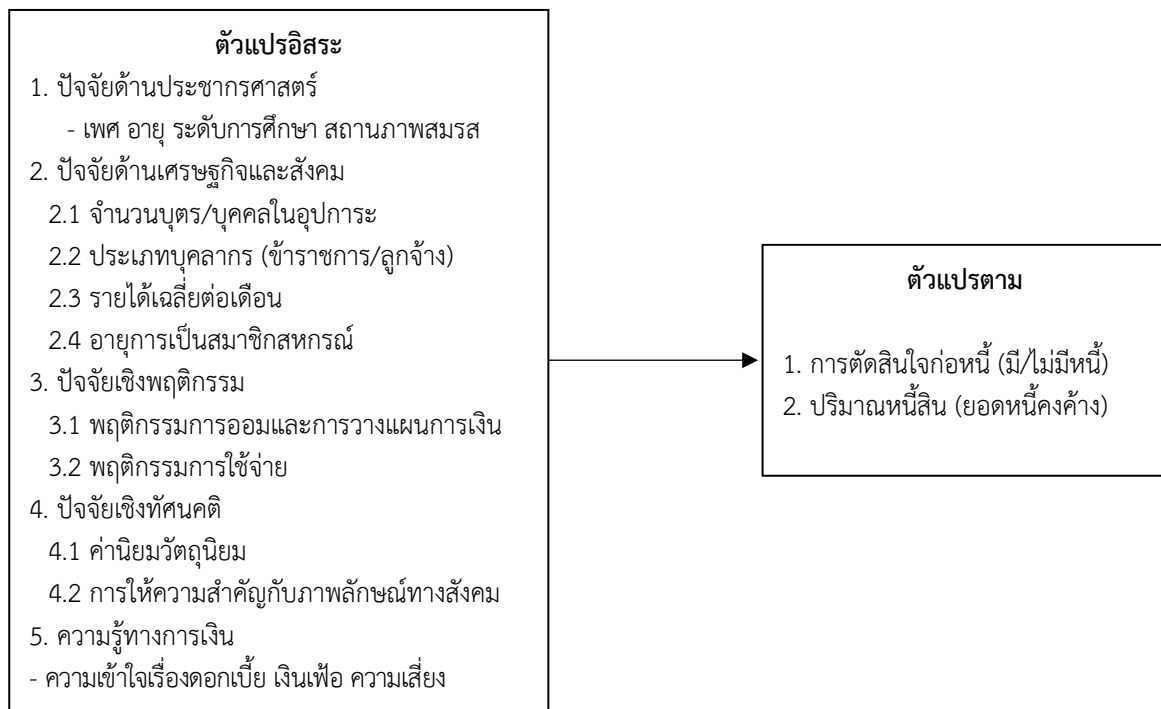
การศึกษานี้สังเคราะห์กรอบแนวคิดจากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกฐานทฤษฎีออกเป็นสามด้านหลักตามลักษณะของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้

ด้านเศรษฐกิจ อาศัยสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis) ของ Friedman (1957) ซึ่งเสนอว่าการบริโภคของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันเพียงอย่างเดียว แต่ถูกกำหนดโดยรายได้ถาวรที่คาดว่าจะได้รับโดยเฉลี่ย

ตลอดช่วงชีวิต บุคคลจึงวางแผนการบริโภคตามรายได้ถาวรเป็นหลัก และอาจเลือกกู้ยืมเพื่อรักษาระดับการบริโภคเมื่อเผชิญรายได้ชั่วคราวที่ลดลง ประกอบกับทฤษฎีวงจรชีวิต (Life-Cycle Hypothesis) ของ Modigliani and Brumberg (1954) ที่อธิบายว่าบุคคลต้องการรักษาระดับการบริโภคให้ราบรื่น (Consumption Smoothing) ตลอดชีวิตแม้รายได้จะผันผวนในแต่ละช่วงวัย ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยเริ่มต้นทำงานและวัยสร้างครอบครัวซึ่งมีรายจ่ายจำเป็นสูงกว่ารายได้ มีแนวโน้มก่อหนี้เพื่อรักษาระดับการใช้จ่ายที่ต้องการ ทฤษฎีทั้งสองจึงชี้ว่าการตัดสินใจก่อหนี้และการบริโภคถูกกำหนดด้วยการคาดการณ์รายได้ในระยะยาวมากกว่ารายได้ ณ ปัจจุบัน

ด้านทัศนคติและค่านิยม อาศัยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis) ของ Duesenberry (1949) ซึ่งชี้ว่าการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ที่แท้จริงเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบของกลุ่มสังคมอ้างอิงผ่านปรากฏการณ์เอาอย่าง (Demonstration Effect) ที่ผลักดันให้บุคคลใช้จ่ายเกินตัวเพื่อให้ทัดเทียมผู้อื่น และปรากฏการณ์ปรับตัวยาก (Ratchet Effect) ที่ทำให้ลดระดับการบริโภคได้ยากเมื่อรายได้ลดลง ประกอบกับทฤษฎีความต้องการตามแนวคิด ERG (Existence, Relatedness, Growth) ของ Alderfer (1969) ที่อธิบายว่าเมื่อความต้องการระดับสูงไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลอาจหันกลับไปแสวงหาความพึงพอใจจากการบริโภคในระดับที่ต่ำกว่า เช่น การใช้จ่ายเพื่อสร้างสถานะทางสังคม ซึ่งอธิบายพฤติกรรมทางการเงินเชิงเปรียบเทียบและค่านิยมวัตถุนิยมที่ผลักดันการก่อหนี้

ด้านความรู้ทางการเงิน อาศัยกรอบแนวคิดความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน (Knowledge, Behaviour, and Attitude) ตามที่ปรากฏในการสำรวจความรู้ทางการเงินระดับสากลของ OECD (2020) ซึ่งชี้ว่าความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานทางการเงิน เช่น การคำนวณดอกเบี้ยทบต้นและการวางแผนการเงิน เป็นปัจจัยตั้งต้นสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมทางการเงินและความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สิน โดยผลสำรวจของ OECD สะท้อนว่าระดับความรู้ทางการเงินที่ต่ำสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเงินที่ขาดความรอบคอบและความเปราะบางทางการเงินที่สูงขึ้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การจำแนกตัวแปรอิสระออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรมทางการเงิน ทัศนคติ และความรู้ทางการเงิน ทั้งนี้ จากการทบทวนงานวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทไทยพบว่าปัจจัยแต่ละกลุ่มมีความเชื่อมโยงกับการก่อหนี้ กล่าวคือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และเศรษฐกิจสังคม เช่น รายได้ อายุ และจำนวนบุคคลในอุปการะ สัมพันธ์กับการก่อหนี้และปริมาณหนี้ (ภทรนันท์ สงวน

วัฒนารักษ์ และคณะ, 2567; ชนาภา บุบโพ และคณะ, 2564) ปัจจัยด้านพฤติกรรมและการวางแผนการเงิน รวมถึงความรู้ทางการเงิน ช่วยลดโอกาสการเกิดภาวะหนี้สิน (รัศมีจันทร์ ขวัญเมือง และคณะ, 2563; กานต์ชนก มณีพรหม, 2564) ขณะที่ปัจจัยด้านทัศนคติและค่านิยมวัตถุนิยมสัมพันธ์กับระดับปริมาณหนี้สิน (de Matos et al., 2019; พรทิพย์ แสงช่วง และศิวพงศ์ ธีรอำพน, 2564) การทบทวนดังกล่าวจึงครอบคลุมปัจจัยครบทั้ง 5 กลุ่มตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด ที่มีสถานะเป็นสมาชิกในปัจจุบัน ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2568 จำนวน 47,227 ราย

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยแบ่งประชากรออกเป็นชั้นภูมิย่อยตามประเภทบุคลากร ได้แก่ กลุ่มข้าราชการและกลุ่มลูกจ้าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

ในการแจกแบบสอบถามออนไลน์ ผู้วิจัยควบคุมให้เป็นไปตามการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยกระจายแบบสอบถามไปยังสมาชิกในแต่ละชั้นภูมิ (กลุ่มข้าราชการและกลุ่มลูกจ้าง) ตามสัดส่วนของประชากร และกำหนดโควตาจำนวนผู้ตอบในแต่ละกลุ่มให้ครบตามที่คำนวณไว้ ไม่ใช้การเปิดรับผู้ตอบแบบสมัครใจทั่วไป เพื่อให้โครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ดัดแปลงจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและชุดคำถามมาตรฐานสากลจาก OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion (OECD, 2018) และแนวทางการสำรวจ Global Financial Literacy Survey (Klapper et al., 2015) เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงและเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลได้ แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและเศรษฐกิจสังคม
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการก่อหนี้ (ตัวแปรตาม)
- ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านพฤติกรรมทางการเงิน
- ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านทัศนคติและความรู้ทางการเงิน
- ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแบบปลายเปิด

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง โดยด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความครอบคลุมของข้อคำถาม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถสะท้อนองค์ประกอบที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดได้อย่างตรงประเด็น ด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ได้วิเคราะห์ความสอดคล้องภายในของคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างจริง (Internal Consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เพื่อประเมินระดับความสอดคล้องของข้อคำถามที่ใช้วัดตัวแปรเดียวกัน หากข้อคำถามมีความสัมพันธ์กันในระดับที่เหมาะสม จะสะท้อนว่าเครื่องมือสามารถวัดสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างคงเส้นคงวาและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนจากการวัดและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่าง

ด้านที่วัด	จำนวนข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา	ระดับความเชื่อมั่น
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน	7	0.8928	ดีมาก
ค่านิยมวัตถุนิยม	5	0.8707	ดีมาก
พฤติกรรมการใช้จ่าย	2	0.8385	ดีมาก

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัยจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย

หมายเหตุ: เกณฑ์การแปลผลค่าความเชื่อมั่น สามารถจำแนกระดับความเชื่อมั่นได้ดังนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ที่มากกว่า 0.90 ถือว่าอยู่ในระดับดีเยี่ยม ค่าระหว่าง 0.80 ถึง 0.90 อยู่ในระดับดีมาก ค่าระหว่าง 0.70 ถึง 0.80 อยู่ในระดับดี และค่าระหว่าง 0.60 ถึง 0.70 อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

3. สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการก่อหนี้ทั้งสองมิติ โดยคาดการณ์ว่ารายได้ อายุ จำนวนบุคคลในอุปการะ อายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์ สถานภาพหย่าร้าง พฤติกรรมการใช้จ่าย และค่านิยมวัตถุนิยม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการก่อหนี้ ขณะที่ระดับการศึกษา ความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดี มีความสัมพันธ์เชิงลบ ส่วนเพศ สถานภาพสมรส และประเภทบุคลากร ตั้งสมมติฐานว่ามีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้โดยไม่กำหนดทิศทางล่วงหน้า รวมทั้งสิ้น 14 สมมติฐานที่นำมาทดสอบ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2 สมมติฐานการวิจัยและทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดการณ์

ตารางที่ 2 สมมติฐานการวิจัยและทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดการณ์

สมมติฐาน	ตัวแปร	ก่อหนี้ (β)	ระดับหนี้ (γ)
H ₁	เพศหญิง (FEMALE)	±	±
H ₂	อายุ (AGE)	+	+
H ₃	ระดับการศึกษาปริญญาตรี (EDUCATION_BACHELOR)	-	-
H ₄	ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	-	-
H ₅	สมรส (MARRIED)	±	±
H ₆	หย่าร้าง/หม้าย (DIVORCED)	+	+
H ₇	บุคคลในอุปการะ (DEPENDENTS)	+	+
H ₈	บุคลากรประเภทลูกจ้าง (GOVERNMENT_EMPLOYEE)	±	±
H ₉	รายได้ (INCOME)	+	+
H ₁₀	อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	+	+
H ₁₁	พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	-	-
H ₁₂	พฤติกรรมการใช้จ่าย (SPENDING_BEHAVIOR)	+	+
H ₁₃	ค่านิยมวัตถุนิยม (MATERIALISM)	+	+
H ₁₄	ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	-	-

หมายเหตุ: + คือ คาดหมายความสัมพันธ์เชิงบวก - คือ คาดหมายความสัมพันธ์เชิงลบ ± คือ ตั้งสมมติฐานว่ามีความสัมพันธ์แต่ไม่ระบุทิศทางล่วงหน้า β คือสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองการตัดสินใจก่อหนี้ และ γ คือสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองระดับปริมาณหนี้ฐานเปรียบเทียบของระดับการศึกษาคือระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2568 ได้แบบสอบถามสมบูรณ์ 400 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ 2 ประเภท ดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ใช้แบบจำลองในการทดสอบสมมติฐาน จำนวน 2 แบบจำลอง โดยทั้งสองแบบจำลอง ประเมินค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Estimation) และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Stata มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 แบบจำลองโพรบิตแบบทวิ (Binary Probit Model) ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ โดยมีตัวแปรตามคือ DEBT_DUMMY ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 หากสมาชิกมีหนี้คงค้างกับสหกรณ์ฯ และเท่ากับ 0 หากไม่มี วิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 400 ราย ตามสมการที่ 1 ทั้งนี้ ตัวแปรตามสะท้อนสถานะการมีหนี้คงค้างกับสหกรณ์ (outstanding debt) ณ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ซึ่งใช้เป็นตัวแทนของการตัดสินใจก่อหนี้กับสหกรณ์ และขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้จำกัดเฉพาะหนี้ที่สมาชิกมีกับสหกรณ์ มิได้ครอบคลุมหนี้ครัวเรือนจากแหล่งอื่น

สมการที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้

$$\begin{aligned} \text{DEBT_DUMMY}_i = & \beta_0 + \beta_1 \text{FEMALE}_i + \beta_2 \text{AGE}_i + \beta_3 \text{EDUCATION_BACHELOR}_i + \\ & \beta_4 \text{EDUCATION_POSTGRAD}_i + \beta_5 \text{MARRIED}_i + \beta_6 \text{DIVORCED}_i + \\ & \beta_7 \text{DEPENDENTS}_i + \beta_8 \text{GOVERNMENT_EMPLOYEE}_i + \beta_9 \text{INCOME}_i + \\ & \beta_{10} \text{MEMBER_DURATION}_i + \beta_{11} \text{FIN_PLAN_BEHAVIOR}_i + \\ & \beta_{12} \text{SPENDING_BEHAVIOR}_i + \beta_{13} \text{MATERIALISM}_i + \\ & \beta_{14} \text{FIN_LITERACY}_i + u_i \end{aligned}$$

กำหนดให้

DEBT_DUMMY_i คือ ตัวแปรตาม แสดงสถานะการมีหนี้สินของสมาชิก (1 = มีหนี้สิน, 0 = ไม่มีหนี้สิน)

β₀ คือ ค่าคงที่

β₁ – β₁₄ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

u_i คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของสมการ

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

FEMALE_i คือ เพศหญิง

AGE_i คือ อายุ

EDUCATION_BACHELOR_i คือ ระดับการศึกษาปริญญาตรี

EDUCATION_POSTGRAD_i คือ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

MARRIED_i คือ สถานภาพสมรส (แต่งงานแล้ว)

DIVORCED_i คือ สถานภาพสมรส (หย่าร้าง/หม้าย)

DEPENDENTS_i คือ จำนวนบุตร/บุคคลในอุปการะ

GOVERNMENT_EMPLOYEE_i คือ บุคลากรประเภทลูกจ้าง

INCOME_i คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

MEMBER_DURATION_i คือ อายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์

FIN_PLAN_BEHAVIOR_i คือ คะแนนพฤติกรรมการวางแผนการเงิน

SPENDING_BEHAVIOR_i คือ คะแนนพฤติกรรมการใช้จ่าย

MATERIALISM_i คือ คะแนนค่านิยมวัตถุนิยม

FIN_LITERACY_i คือ คะแนนความรู้ทางการเงิน

5.2.2 แบบจำลองโพรบิตแบบเรียงลำดับ (Ordered Probit Model) ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สิน เฉพาะกลุ่มสมาชิกที่มีหนี้ โดยมีตัวแปรตามคือ DEBT_LEVEL ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบช่วงลำดับ (Ordinal Scale) จำนวน 7 ระดับ จำแนกตามยอดหนี้คงค้าง ดังนี้ (เกณฑ์การแบ่งช่วงชั้นของยอดหนี้อ้างอิงจากโครงสร้างเพดานวงเงินกู้และช่วงชั้นหนี้ที่สหกรณ์ฯ ใช้ในทางปฏิบัติ ประกอบกับการกำหนดช่วงให้แต่ละระดับมีจำนวนผู้ตอบเพียงพอต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ)

ระดับ 1 คือ หนี้น้อยกว่า 100,000 บาท

ระดับ 2 คือ หนี้ 100,001 – 500,000 บาท

ระดับ 3 คือ หนี้ 500,001 – 1,000,000 บาท

ระดับ 4 คือ หนี้ 1,000,001 – 2,000,000 บาท

ระดับ 5 คือ หนี้ 2,000,001 – 3,000,000 บาท

ระดับ 6 คือ หนี้ 3,000,001 – 5,000,000 บาท

ระดับ 7 คือ หนี้มากกว่า 5,000,000 บาท

สมการที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สิน

$$\begin{aligned} \text{DEBT_LEVEL}_i = & Y_0 + Y_1\text{FEMALE}_i + Y_2\text{AGE}_i + Y_3\text{EDUCATION_BACHELOR}_i + \\ & Y_4\text{EDUCATION_POSTGRAD}_i + Y_5\text{MARRIED}_i + Y_6\text{DIVORCED}_i + \\ & Y_7\text{DEPENDENTS}_i + Y_8\text{GOVERNMENT_EMPLOYEE}_i + Y_9\text{INCOME}_i + \\ & Y_{10}\text{MEMBER_DURATION}_i + Y_{11}\text{FIN_PLAN_BEHAVIOR}_i + \\ & Y_{12}\text{SPENDING_BEHAVIOR}_i + Y_{13}\text{MATERIALISM}_i + Y_{14}\text{FIN_LITERACY}_i \\ & + \varepsilon_i \end{aligned}$$

กำหนดให้

DEBT_LEVEL_i คือ ตัวแปรตาม แสดงระดับปริมาณหนี้สินของสมาชิก (7 ระดับ)

Y₀ คือ ค่าคงที่

Y₁ – Y₁₄ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

ε_i คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของสมการ

ทั้งนี้ ตัวแปรอิสระทั้งหมดมีความหมายเช่นเดียวกับสมการที่ 1

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.50 การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 65.00 เป็นลูกจ้าง ร้อยละ 69.25 อายุเฉลี่ย 43.33 ปี รายได้เฉลี่ยอยู่ระดับ 3.24 ประมาณ 15,000–19,999 บาท/เดือน บุคคลในอุปการะเฉลี่ย 1.30 คน อายุการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 10.39 ปี คะแนนความรู้ทางการเงินเฉลี่ยเพียง 2.50 จาก 6 คะแนน ร้อยละ 29.50 ได้ 0 คะแนน และมีผู้ก่อหนี้กับสหกรณ์ร้อยละ 46.25

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรม ทักษะ และความรู้ทางการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด

ผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย พบว่าแบบจำลองมีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า LR $\chi^2(14)$ เท่ากับ 127.18 และมีค่า Pseudo R² อยู่ที่ 0.2303 ทั้งนี้ แบบจำลองมีความแม่นยำในการพยากรณ์ ถูกต้องร้อยละ 72.00 โดยรายละเอียดของผลการประมาณการแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประมาณแบบจำลองโพรบิตแบบทวิ: ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้

ตัวแปร	Coefficient	Std. Error	p-value
ด้านเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์			
ระดับรายได้ (INCOME)	0.2684	0.0770	0.001***
อายุ (AGE)	0.0229	0.0107	0.032**
อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	0.0228	0.0129	0.077*
การศึกษาระดับปริญญาตรี (EDUCATION_BACHELOR)	-0.1199	0.3063	0.695
การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	-0.8674	0.4286	0.043**
เพศหญิง (FEMALE)	-0.1830	0.1618	0.258
สมรส (MARRIED)	0.1742	0.1700	0.306
หย่าร้าง/หม้าย (DIVORCED)	0.2361	0.2276	0.300
บุคคลในอุปการะ (DEPENDENTS)	0.1118	0.0723	0.122
ลูกจ้าง (GOVERNMENT_EMPLOYEE)	0.0257	0.3496	0.941
ด้านพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน			
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	-0.1820	0.1063	0.087*
ค่านิยมวัตถุนิยม (MATERIALISM)	-0.0476	0.0732	0.516
พฤติกรรมการใช้จ่าย (SPENDING_BEHAVIOR)	0.0660	0.0890	0.458
ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	-0.0929	0.0433	0.032**

หมายเหตุ: ตัวแปรตามคือการตัดสินใจก่อหนี้ (DEBT_DUMMY; 1 = มีหนี้คงค้างกับสหกรณ์, 0 = ไม่มี) ประมาณค่าด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด; Coefficient = สัมประสิทธิ์โพรบิต, Std. Error = ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน; กลุ่มฐานของตัวแปรหุ่น ได้แก่ เพศชาย โสด ข้าราชการ และการศึกษิต่ำกว่าปริญญาตรี; *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับรายได้ อายุ และอายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ในขณะที่ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมการวางแผนการเงิน มีอิทธิพลเชิงลบ กล่าวคือช่วยลดโอกาสในการตัดสินใจก่อหนี้ ส่วนเพศ สถานภาพสมรส ประเภทบุคลากร ค่านิยมวัตถุนิยม และพฤติกรรมการใช้จ่าย ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้ตีความขนาดของผลกระทบได้ชัดเจนขึ้น ตารางที่ 4 แสดงผลกระทบส่วนเพิ่มเติม (Average Marginal Effects: AME) ของตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งบ่งบอกการเปลี่ยนแปลงของความน่าจะเป็นในการตัดสินใจก่อหนี้เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วย พบว่าระดับรายได้มีอิทธิพลสูงสุด ขณะที่การศึกษาระดับสูงและความรู้ทางการเงินช่วยลดโอกาสการก่อหนี้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 4 การแปลผลค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเติม (AME) ของตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	dy/dx	p-value	การแปลผล
ระดับรายได้ (INCOME)	+0.0804	<0.001	รายได้สูงขึ้น 1 ระดับ โอกาสตัดสินใจก่อหนี้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.04
การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	-0.2391	0.022	โอกาสก่อหนี้ลดลงร้อยละ 23.91 เทียบกลุ่มต่ำกว่าปริญญาตรี
ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	-0.0278	0.029	คะแนนความรู้ทางการเงินเพิ่ม 1 คะแนน โอกาสก่อหนี้ลดลงร้อยละ 2.78
อายุ (AGE)	+0.0069	0.029	อายุเพิ่มขึ้น 1 ปี โอกาสก่อหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.69
อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	+0.0068	0.073	อายุการเป็นสมาชิกเพิ่ม 1 ปี โอกาสก่อหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.68
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	-0.0545	0.084	การวางแผนการเงินดีขึ้น 1 หน่วย โอกาสก่อหนี้ลดลงร้อยละ 5.45

หมายเหตุ: dy/dx คือผลกระทบส่วนเพิ่มเติม (Average Marginal Effects) คำนวณจากแบบจำลองในตารางที่ 3 ณ ค่าเฉลี่ยของตัวแปร แสดงเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.10); ตัวแปรต่อเนื่องหมายถึงการเปลี่ยนแปลงความน่าจะเป็นเมื่อเพิ่มขึ้น 1 หน่วย และตัวแปรหุ่นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับกลุ่มฐาน

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกลุ่มเดียวกันที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สินคงค้างของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ กรุงเทพมหานคร จำกัด

ผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ที่มีหนี้ จำนวน 185 ราย พบว่าแบบจำลองมีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า $LR \chi^2(14)$ เท่ากับ 44.44 และมีค่า Pseudo R^2 อยู่ที่ 0.0727 ทั้งนี้ โดยรายละเอียดของผลการประมาณการแสดงดังตารางที่ 5 ทั้งนี้ การวิเคราะห์ระดับปริมาณหนี้พิจารณาเฉพาะสมาชิกที่มีหนี้คงค้าง จำนวน 185 ราย (ร้อยละ 46.25 ของกลุ่มตัวอย่าง) เนื่องจากระดับปริมาณหนี้สินเป็นตัวแปรที่สังเกตได้เฉพาะในกลุ่มที่ก่อหนี้แล้ว การประมาณค่าจึงเป็นการวิเคราะห์แบบมีเงื่อนไข (conditional on having debt) ตามธรรมชาติของตัวแปรตาม

ตารางที่ 5 ผลการประมาณแบบจำลองโพรบิทแบบเรียงลำดับ: ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สิน

ตัวแปร	Coefficient	Std. Error	p-value
ด้านเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์			
ระดับรายได้ (INCOME)	0.3545	0.1067	0.001***
การศึกษาระดับปริญญาตรี (EDUCATION_BACHELOR)	-0.3161	0.3667	0.389
การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	-0.6819	0.4500	0.130
บุคคลในอุปการะ (DEPENDENTS)	0.1318	0.0677	0.051*
อายุ (AGE)	-0.0059	0.0133	0.657
อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	-0.0030	0.0149	0.841
เพศหญิง (FEMALE)	-0.2225	0.1765	0.207
สมรส (MARRIED)	-0.2439	0.1906	0.201
หย่าร้าง/หม้าย (DIVORCED)	-0.1684	0.2461	0.494
ลูกจ้าง (GOVERNMENT_EMPLOYEE)	0.4755	0.4262	0.265
ด้านพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน			
ค่านิยมวัตถุนิยม (MATERIALISM)	0.1737	0.0824	0.035**
ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	-0.0367	0.0498	0.457
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	-0.1378	0.1143	0.228
ด้านพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน			
พฤติกรรมการใช้จ่าย (SPENDING_BEHAVIOR)	0.0399	0.0968	0.680

หมายเหตุ: ตัวแปรตามคือระดับปริมาณหนี้สิน (DEBT_LEVEL; มาตรวัดช่วงลำดับ 7 ระดับ) วิเคราะห์เฉพาะกลุ่มผู้ที่มีหนี้ประมาณค่าด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด Coefficient = สัมประสิทธิ์ Std. Error = ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน กลุ่มฐานของตัวแปรหุ่นเช่นเดียวกับตารางที่ 3; *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.10$

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับปริมาณหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับรายได้ ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะ ส่วนตัวแปรอื่น ๆ รวมถึงความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมการวางแผนการเงิน ไม่มีนัยสำคัญต่อระดับปริมาณหนี้ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าชุดปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้กับระดับปริมาณหนี้มีความแตกต่างกัน

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน 14 ข้อ สอดคล้องทั้งสองมิติ คือ รายได้ (H_9) สอดคล้องบางส่วน (มิติเดียว) ได้แก่ อายุ (H_2) ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (H_4) บุคคลในอุปการะ (H_7) อายุการเป็นสมาชิก (H_{10}) พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (H_{11}) ค่านิยมวัตถุนิยม (H_{13}) ความรู้ทางการเงิน (H_{14}) ไม่สอดคล้อง ได้แก่ เพศ (H_1) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (H_3) สถานภาพสมรสแล้ว (H_5) หย่าร้าง/หม้าย (H_6) ประเภทบุคลากรลูกจ้าง (H_8) และพฤติกรรมการใช้จ่าย (H_{12}) รายละเอียดดังตารางที่ 6

นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด มีผู้ตอบ 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.75 ข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก คือ การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การพัฒนาบริการดิจิทัล และการเสริมความรู้/คำปรึกษาทางการเงิน ทั้งนี้ ข้อมูลจากคำถาม

ปลายเปิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อเสนอแนะที่มีความหมายใกล้เคียงกันเป็นหมวดหมู่ แล้วนับความถี่และจัดอันดับตามจำนวนผู้ตอบในแต่ละหมวด

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อนหนี้และระดับหนี้

ปัจจัย	ตัดสินใจก่อนหนี้	ระดับหนี้
ระดับรายได้	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
อายุ	เพิ่มขึ้น	- ไม่นับนัยสำคัญ
อายุการเป็นสมาชิก	เพิ่มขึ้น	- ไม่นับนัยสำคัญ
ค่านิยมวัตถุนิยม	- ไม่นับนัยสำคัญ	เพิ่มขึ้น
บุคคลในอุปการะ	- ไม่นับนัยสำคัญ	เพิ่มขึ้น
การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี	ลดลง	- ไม่นับนัยสำคัญ
ความรู้ทางการเงิน	ลดลง	- ไม่นับนัยสำคัญ
การวางแผนการเงิน	ลดลง	- ไม่นับนัยสำคัญ
เพศหญิง	- ไม่นับนัยสำคัญ	- ไม่นับนัยสำคัญ
สถานภาพสมรสแล้ว	- ไม่นับนัยสำคัญ	- ไม่นับนัยสำคัญ
หย่าร้าง/หม้าย	- ไม่นับนัยสำคัญ	- ไม่นับนัยสำคัญ
การศึกษาระดับปริญญาตรี	- ไม่นับนัยสำคัญ	- ไม่นับนัยสำคัญ
ประเภทบุคลากร	- ไม่นับนัยสำคัญ	- ไม่นับนัยสำคัญ
พฤติกรรมการใช้จ่าย	- ไม่นับนัยสำคัญ	- ไม่นับนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อนหนี้ พบว่า ระดับรายได้ อายุ และอายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจก่อนหนี้ โดยระดับรายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มรับรู้ถึงรายได้ถาวรในระดับสูงและมั่นคง จึงมีแนวโน้มก่อนหนี้เพื่อยกระดับการบริโภคในปัจจุบันมากกว่ากลุ่มอื่น อีกทั้งยังได้รับอนุมัติวงเงินกู้ที่สูงตามความสามารถในการชำระหนี้ที่สหกรณ์ฯ ประเมิน ขณะที่อายุและอายุการเป็นสมาชิกที่เพิ่มขึ้นสะท้อนความมั่นคงในอาชีพและสิทธิการกู้ตามระเบียบที่เปิดกว้างขึ้น จึงเข้าถึงสินเชื่อได้สะดวกกว่า ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman (1957) และทฤษฎีวงจรชีวิตของ Modigliani and Brumberg (1954) ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ และคณะ (2567) และ ชนาภา บุบโพ และคณะ (2564) ที่พบว่ารายได้เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์

และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อนหนี้ ยังพบอีกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดี มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจก่อนหนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยทั้งสามมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความน่าจะเป็นในการก่อหนี้ในขั้นตอนการตัดสินใจ โดยผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจหลักการพื้นฐานทางการเงินสามารถประเมินความเสี่ยงและผลกระทบระยะยาวของการกู้ยืมได้รอบคอบกว่า จึงชะลอหรือหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น ซึ่งอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิดความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน ของ OECD (2020) ที่ชี้ว่า ความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยตั้งต้นสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทางการเงิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติมาจันทร์ ขวัญเมือง และคณะ (2563) และ กานต์ชนก มณีพรหม (2564) ที่พบว่าความรู้และการวางแผนทางการเงินช่วยลดโอกาสการเกิดภาวะหนี้สิน

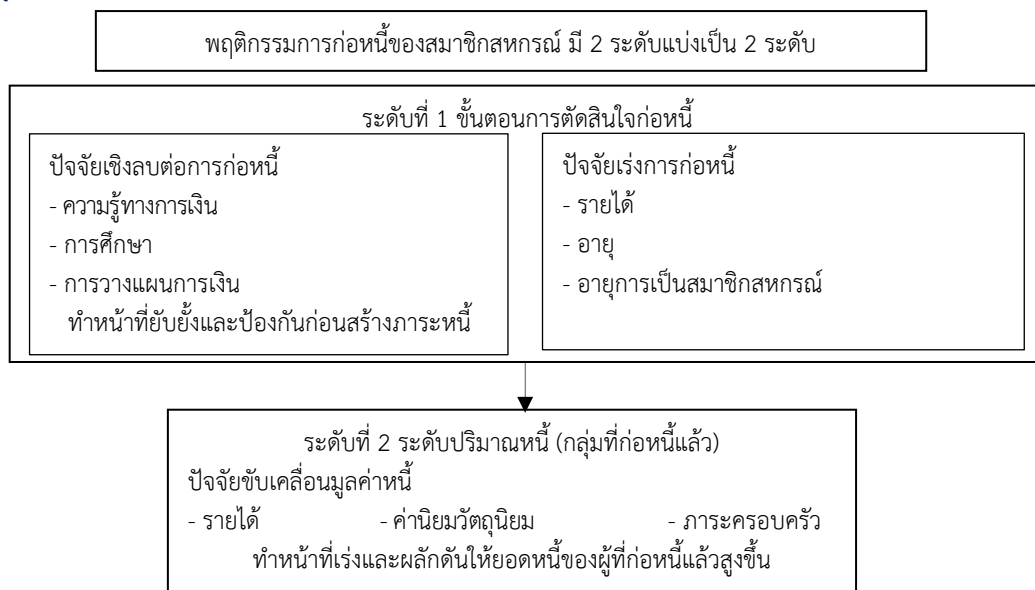
ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สินของสมาชิกที่มีหนี้ พบว่า ระดับรายได้ ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับปริมาณหนี้สิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่านิยมวัตถุนิยมที่สูงผลักดันการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ในกลุ่มผู้ที่กู้ยืมแล้ว ทำให้มียอดหนี้สะสมสูงขึ้น ขณะที่จำนวนบุคคลในอุปการะที่เพิ่มขึ้นสะท้อนภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่สูงขึ้น สมาชิกจึงจำเป็นต้องกู้ยืมเพื่อรักษาระดับการบริโภคให้ราบรื่น

(Consumption Smoothing) ส่วนรายได้ที่สูงนำไปสู่วงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอธิบายได้ด้วยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry (1949) และทฤษฎี ERG ของ Alderfer (1969) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ de Matos et al. (2019) ภทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ และคณะ (2567) และ พรทิพย์ แสงช่วง และศิวพงศ์ อีร์อำพน (2564) ที่พบว่า ค่านิยมวัตถุนิยมและภาวะเครียดมีความสัมพันธ์กับระดับหนี้สิน

เมื่อเปรียบเทียบผลของทั้งสองวัตถุประสงค์ พบประเด็นที่น่าสนใจว่า ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมการวางแผนการเงิน และระดับการศึกษา มีนัยสำคัญเฉพาะต่อการตัดสินใจก่อหนี้ แต่ไม่มีนัยสำคัญต่อระดับปริมาณหนี้ ในทางกลับกัน ค่านิยมวัตถุนิยมและจำนวนบุคคลในอุปการะกลับมีนัยสำคัญเฉพาะต่อระดับปริมาณหนี้เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อบุคคลตัดสินใจก่อหนี้แล้ว ระดับวงเงินกู้มักถูกกำหนดโดยกฎเกณฑ์ของสหกรณ์ฯ เช่น สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้มากกว่าจะเป็นการตัดสินใจของผู้เอง กลไกเชิงความรู้และการวางแผนจึงส่งผลในขั้นตอน “ตัดสินใจ” แต่ไม่ส่งผลต่อ “ระดับ” ของหนี้ ผลในส่วนนี้สนับสนุนความเหมาะสมของการเลือกใช้สองแบบจำลอง คือ โพรบิทแบบทวิและโพรบิทแบบเรียงลำดับ ที่ช่วยจับกลไกซึ่งทำงานแตกต่างกันในสองมิติของพฤติกรรมการก่อหนี้

สำหรับปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองวัตถุประสงค์ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส สถานภาพหย่าร้าง/หม้าย ประเภอบุคลากร และพฤติกรรมการใช้จ่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรในหน่วยงานเดียวกันที่มีโครงสร้างการจ้างงาน สวัสดิการ และระบบเงินเดือนเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงมีสิทธิการเข้าถึงสินเชื่อสหกรณ์ที่เท่าเทียมกัน ความแตกต่างที่เคยปรากฏในประชากรทั่วไปจึงถูกลดทอนลง โดยเฉพาะเงื่อนไขการพิจารณาสินเชื่อที่ยึดระดับรายได้และความสามารถในการชำระหนี้เป็นหลัก มิได้แบ่งแยกตามประเภอบุคลากรอย่างเข้มงวด ส่วนพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่มีนัยสำคัญอาจเกิดจากข้อจำกัดของการประเมินตนเอง (Self-reporting Bias) และมาตรวัดที่มีจำนวนข้อจำกัด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

1. การก่อหนี้ของสมาชิกมีลักษณะสองระดับที่ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยคนละชุดกัน

2. ระดับที่ 1 การตัดสินใจก่อหนี้ มีปัจจัยสองกลุ่มทำงานสวนทางกัน กลุ่มแรกคือ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน การวางแผนการเงิน และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งช่วยลดโอกาสการก่อหนี้ ส่วนอีกกลุ่มคือ ปัจจัยเร่ง ได้แก่ อายุ และอายุการเป็นสมาชิก ที่เพิ่มโอกาสการก่อหนี้

3. ระดับที่ 2 ระดับปริมาณหนี้ เมื่อเป็นหนี้แล้ว ปัจจัยด้านความรู้ไม่มีผลอีกต่อไป แต่ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะกลายเป็นตัวเร่งให้ยอดหนี้สูงขึ้น

ทั้งนี้ รายได้ เป็นปัจจัยเดียวที่เร่งหนี้ทั้งสองระดับ จึงเป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงกัน โครงสร้างนี้สื่อว่าการแก้ปัญหาหนี้ ต้องใช้สองแนวทางคู่กัน คือ เสริมความรู้ทางการเงินเพื่อป้องกันการก่อหนี้ใหม่ และบริหารภาระครัวเรือนเพื่อลดระดับหนี้ของผู้ที่เป็นหนี้แล้ว

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยกำหนดการก่อหนี้ของสมาชิกแตกต่างกันตามมิติของพฤติกรรม ในมิติการตัดสินใจก่อหนี้ รายได้ อายุ และอายุการเป็นสมาชิกเพิ่มโอกาสก่อหนี้ ขณะที่การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ความรู้ทางการเงิน และการวางแผนการเงินที่ดี ช่วยลดโอกาส ส่วนมิติระดับปริมาณหนี้ถูกกำหนดด้วยรายได้ ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะ (เชิงบวก) และปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส ประเภทบุคลากร และพฤติกรรมการใช้จ่ายไม่มีนัยสำคัญ การลดภาระหนี้ในระยะยาว จึงต้องบริหารควบคู่กันสองระดับ คือ การป้องกันการเข้าสู่หนี้ผ่านความรู้และวินัยทางการเงิน และการบริหารระดับหนี้ของผู้มีหนี้ผ่านการให้คำปรึกษาและการปรับทัศนคติการบริโภค

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการตีความผล ได้แก่ (1) เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-sectional) ในสหกรณ์แห่งเดียว ผลจึงสะท้อนความสัมพันธ์มากกว่าความเป็นเหตุเป็นผล และควรระมัดระวังในการสรุปอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มอื่น (2) ตัวแปรตามครอบคลุมเฉพาะหนี้ที่มีกับสหกรณ์ มิได้รวมหนี้ครัวเรือนจากแหล่งอื่น (3) ข้อมูลบางส่วนอาศัยการประเมินตนเอง (Self-reporting) จึงอาจมีความคลาดเคลื่อน และ (4) ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสอดคล้องภายในของเครื่องมือจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างจริง โดยมิได้ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มทดลองใช้ (Try-out) แยกต่างหาก ก่อนการเก็บข้อมูลจริง ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการเพื่อเสริมความเข้มแข็งของเครื่องมือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สหกรณ์ฯ ควรจัดอบรมความรู้ทางการเงินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เน้นเรื่องดอกเบี้ยทบต้น เงินเพื่ออำนาจซื้อ และจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงินส่วนบุคคล โดยให้ความสำคัญกับสมาชิกที่มีภาระอุปการะมาก

1.2 สหกรณ์ฯ ควรนำเกณฑ์พิจารณาสินเชื่อเชิงพฤติกรรม (Behavioral Credit Scoring) มาประกอบเกณฑ์มาตรฐาน พัฒนาระบบดิจิทัล ออกผลิตภัณฑ์มุ่งใจสำหรับสมาชิกที่มีวินัยทางการเงินดี และรณรงค์การบริโภคอย่างมีสติ เพื่อลดผลของค่านิยมวัตถุนิยม

1.3 หน่วยงานภาครัฐ/ผู้กำกับ ควรบูรณาการความรู้ทางการเงินในระบบการศึกษา ส่งเสริมให้สหกรณ์มีศูนย์ให้คำปรึกษา และพิจารณากำกับสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ (DSR) ของสมาชิก

1.4 เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดและเร่งการก่อหนี้ทั้งสองมิติ สหกรณ์ฯ ควรกำหนดเพดานวงเงินกู้ และเกณฑ์การอนุมัติสินเชื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ที่แท้จริง โดยพิจารณาสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ (DSR) ควบคู่กับการให้คำแนะนำแก่สมาชิกที่มีรายได้สูงให้ก่อหนี้อย่างมีวินัย เพื่อป้องกันการก่อหนี้เกินความจำเป็นตามระดับวงเงินที่ได้รับอนุมัติ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังสหกรณ์ออมทรัพย์หน่วยงานอื่น เช่น ครู ตำรวจ ทหาร รัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มความสามารถในการสรุปอ้างอิงผล

2.2 ควรผสมวิธีเชิงคุณภาพและการศึกษาระยะยาว (Longitudinal/RCT) เพื่อยืนยันความเป็นเหตุเป็นผล และปรับปรุงเครื่องมือวัดพฤติกรรมการใช้จ่ายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ชนก มณีพรหม. (2564). *ความรู้ทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการทหาร สังกัดกรมกำลังพลทหารบก.* (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ชนาภา บุบโพ, อารังศักดิ์ เสวตเลข และ ณัฐภูมิ คุ้มฉนวนเอียรชัย. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมและการกู้เงินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์วังเดิม จำกัด. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 420–432.
- ไทยพีบีเอส. (2568). “ระเบิดเวลา” หนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ 2.43 ล้านล้านบาท. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-188>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนจำแนกตามสถาบันการเงินและวัตถุประสงค์. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=985&language=TH.
- พรทิพย์ แสงช่วง และ ศิวพงศ์ อีร์อำพน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้ในระบบของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 4(2), 59–69.
- ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์, อีร์ศักดิ์ ทรัพย์โรบล และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, 6(2), 25–36.
- รัศมีจันทร์ ขวัญเมือง, กลางใจ แสงวิจิตร, พเนิน อินทะระ และ พรทิพย์ จิระอำรง. (2563). ผลกระทบของทักษะทางการเงินที่มีผลต่อสถานะหนี้สินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 16(1), 1–16.
- สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด. (2568). *รายงานกิจการประจำปี 2568*. กรุงเทพฯ: สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด.
- Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational Behavior and Human Performance*, 4(2), 142–175.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- de Matos, C. A., Vieira, V., Bonfanti, K., & Mette, F. M. B. (2019). Antecedents of indebtedness for low-income consumers: The mediating role of materialism. *Journal of Consumer Marketing*, 36(1), 92–101.
- Duesenberry, J. S. (1949). *Income, saving, and the theory of consumer behavior*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Friedman, M. (1957). *A theory of the consumption function*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Klapper, L., Lusardi, A., & Van Oudheusden, P. (2015). *Financial Literacy around the World*. Washington DC: Standard & Poor's Ratings Services Global Financial Literacy Survey.
- Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross-section data. In K. K. Kurihara (Ed.), *Post-Keynesian economics* (pp. 388–436). New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- OECD. (2018). *OECD/INFE toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion*. Paris: OECD Publishing.
- _____. (2020). *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy*. Paris: OECD Publishing.